ARISTOTELIS STAGIRITAE, PERIPATETICORVM PRINCIPIS POETICA.

SVPERIORVM PERMISSV.

Expensis Laurentij Sforzini.

ROMAE, Typis Iacobi Mascardi.
MDCXIV.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss P.M.S.P. Apost.

Cæsar Fidelis Vicesg.

Imprimatur.

Fr. Damianus à Fonseca Mag. & socius Reuerendiss. P.F. Ludouici Ystella, Sacri, & Apost.Pal.Mag.Ord.Præd.

ARISTOTELIS POETICA.

SVMMA LIBRI.

De Poeseum conuenientia, ac differentijs: Poesis origine, ac incremento: Tragœdiæ essentia, partibus, ac speciebus: Epopœrie pariter: Poetarum increpationibus, ac defensionibus: Tragœdiæq. & Epopœie comparatione.

Quod sit operis propositum. Quæ Poeseum conuenientia, ac penes imitationes differentiæ.

Caput Primum.

HAEC Poetica, eiusque generibus, quam facultatem singula habeant: & quo pacto, vt recte Poesis se habeat, componi fabulas oporteat ex quot etiã, quibusq. partibus constet: de omnibus item, quæcunque ad hanc viam,

& rationem pertinent, dicamus, initio, secundum naturam sumpto, primum à primis. Epopæia sanè, Tragædiæq. Poesis, Comœdia insuper, ac Dithyrambica, tum pleræque illarum, quas ad tibias citharasve accommodamus, omnes prorsus in hoc vno conueniunt, vt imitatio sint. Tribus autem differunt inter se, aut quòd genere diuersis imitantur. aut quòd res diuersas, aut quòd modo diuerso, minimeq. secundum eandem tationem. Vt enim coloribus, atque figuris pleraque quidam æmulantes imitantur, hi quidem arte consuetudine illi, nonnulli etiam voce, ita quoque, & in dictis artibus accidit: etenim omnes imitationem exercent, numero dico, sermone, harmonia, hisque vel separatim, vel promiscue. verbi gratia: Harmonia simul, & numero tantum vtuntur illæ, quæ ad tibias, quæve ad citharas pertinent: tum si quæ aliæ sint, quæ facultatem huiusmodi sortiantur, vt est illa fistularum. Numero vero ipso seorsum ab harmonia imitari, saltantium est, quandoquidem hi gesticulationis numerosa varietate mores, perturbationes, actionesq. imitantur. Nudis autem

tem sermonibus, siue metris solummodo Epopœia vtitur metrorum quidem hactenus, siue mixtis aliquibus inter se, siue generis eiusdem alicuius. Nam quod Sophronis, & Xenarchimimis commune dicamus, sermonibusq. Socraticis, aliud prorsus habemus, nihil, nec item, si quis trimetris, elegis, alijsve talibus aliquibus imitationem fecerit. Quamquam homines, ipsi metro fingere adiungentes, elegorum fictores hos, hexametrorum illos nominant, non quidem secundum imitationem, sed communiter secundum metrum poetas ipsos appellantes. Etenim si quid medicum, harmonicumve numeris efferunt, hac sane ratione appellare consueuerunt. Homero quoque, atque Empedocli nihil planè præter metrum commune est. quamobrem legitimus quidem ille poeta, hic physicus potius quàm poeta, merito vocandus est. Similiter quoque si quis metra permiscens vniuersa, imitationem tamen minime fecerit, vt ipse Chæremon, qui Hippocentaurũ omnifariam numerorũ mixtum centonem edidit, non iam poeta appellandus. De his igitur per hunc modum determinatum sit. Sunt vero

qui his omnibus promiscue vtantur, numero dico, harmonia, metro, vt Dithyramborum, Minorumve poesis, Tragœdia insuper atque Comœdia, quæ tamen hoc differunt, quòd illæ quidem simul omnibus, hæ vero particulatim vtuntur. Has igitur artium differentias dico in quibus imitatio fit. Quoniam verò qui imitantur, agentes ipsos imitantur, hos autem vel probos, vel improbos esse oportet, vt quos duntaxat ferè semper ipsi mores concomitentur (etenim per vitium, atque virtutem moribus omnibus differunt) necesse est (quod etiam pictores faciunt) vel meliores, vel similes, vel deteriores imitari. Polygnotus quidem meliores. Pauson deteriores, Dionysius verò similes effingebat. Ex quo liquido apparet, imitationum supradictarum vnamquamque tales differentias sortiri, planeq. diuersam euadere, quòd res diuersas ad hunc modum imitetur, etenim tum in saltatione, tum in tibiarum cithararumve modulatione, huiusmodi dissimilitudines fieri contingit. Similiter quoque & quæ circa sermones & nuda carmina versantur exempli gratia: Homerus præstantes effingit, Cleophon simi-

les:

les: Hegemon verò ille Thasius (qui primus parodias scripsit) necnon Nicocharis qui deliadem, viles. Pari ratione, & qui per Dithyrambos, & Mimos, vt fatuos, & Cyclopas Timotheus, & Philoxenus vtique imitantur. Qua etiam dissimilitudine Tragœdiam à Comœdia differre dicimus; hæc enim humiliores, illa vero præstanciores, quam qui modo sunt. Tertia præterea in his differentia est, quo quisque modo singula imitetur. fieri enim potest, vt eisdem eadem diuersa tamen ratione imitetur aliquando quidem narrantes nos, idq. modo alienam personam induti (quod Homerus facit) modo vt ijdem ipsi non mutati, aliquando verò quasi negotiantes omnes & agentes introducentes. Atque in his planè tribus differentijs (vt à principio diximus) imitatio est, quibus videlicet, quæ, & quo modo. Quo sanè fit, vt ab Homero Sophocles aliquo pacto in imitatione non discrepet, quod vterque præstantes imitetur, nec item ab Aristophana, quod vterque negociantes, & agentes. vnde δράματα. idest actus ipsos, nonnulli ab agentium imitatione appellari dicunt. Quamobrem

Tragœdiam, atque Comœdiam Dorienſes ſibi vendicant, Comœdiam quidem Magarenſes, tam hi qui hic ſunt, vt eo tempore inuentam, quo populari adminiſtatione corū reſpublica regebatur, quam qui ex Sicilia. ſiquidem ab his poeta Epicharmus prodidit, multo ſane prior Chonida, atque Magnete. Tragœdiam vero quidam in Peloponneſio, eiusq. rei indicium illi vocabula eſſe volunt, cum ipſi quidem κώμας vicos appellari dicant, Athenienſes vero δήμους, quaſi comædos, non à κωμάζειν, hoc eſt, à comeſſando, ſed tanquam errantes per comas, ideſt vicos, in vrbe deſpectui habitos, dictos exiſtimant. rurſus hi quidem facere δρᾶν Athenienſes vero πράττειν dicunt. Ac de imitationis hactenus differentijs, quot videlicet, & quales, hæc dicta ſint.

De ipſius Poetices, ſuarumq. ſpecierum origine, ipſarum incremento, ac mutatione: Tragœdiæ, atque Epopœiæ ſimilitudine. Cap. II.

Caeterum à duabus cauſis, & quidem naturalibus, videtur

Poetica

Poetica habuisse originem. Nam & insitum est à natura hominibus à pueris imitari, & differunt a cæteris animantibus, tum quod aptissimi ad imitationem sunt, tum quod primas disciplinas imitando acquirunt: & vnusquisque iuxta imitationibus gaudet. Cuius rei, quod in operibus accidit, argumentum fit. Etenim quæ ipsi cum molestia aspicimus, eorum imagines affabre factas gaudentes intuemur, vt ferarum formas truculentarum, cadaverumve: Huius vero ratio sit, quod non solum philosophis, sed etiam cæteris mortalibus addiscere iucundissimum est, quanquam modice in hoc hi communicent: ideoq. huiusmodi imagines inspicientes gaudent, quoniam ex illarum contemplatione accidit, vt & discant vnumquodque & in eis, quod hoc ipsum sit illud, probe ratiocinentur, alioqui si veras formas neutiquam inspexissent, nullam omnino voluptatem præberet imitatio, præterquam vel opificio, vel colore, vel tali aliqua ratione. Cum vero nobis natura insita sint imitatio, harmonia, numerus (metra enim numeri partes esse, satis apparet) ab initio ad hæc maxime facti, ea paulatim

promouentes ex ipsis quidem ex temporarijs Poeticam genuerunt in diuersa vero abijt pro vniuscuiusque natura. Vt enim actiones honestas dignioresque, taliumq. fortunas imitabantur: ita prauas humiliores, sanè primum conuitijs agentes, quemadmodum superiores hymnis, laudationibusve. Ante vero Homerum nullum omnino tale poema habemus, tametsi plura extitisse credere par est. Extat autem ipsius Homeri (vt ab eo initium sumamus) Margites, & huic consimilia, quibus insuper, quod maxime congrueret, iambicum metrū accessit, iambricumq. propterea nunc appellatur, quod his plerumque numeris veteres ἰαμβίζειν, idest, conuitiari inuicem soliti sint. E veteribus aliqui heroici, alij qui iambici poetæ extitere. At vero ipse Homerus, quemadmodum præcipue heroicus fuit, (solus enim hic non modo rectè, sed actionum imitationibus referta poemata condidit: sic etiam Comœdiæ normam primus tradidit, non quidem probris, sed ridiculis in actuum formam collatis. Et sanè simili in Margite ratio; hic enim ita se ad Comœdiam habet, vt ad Tragœdiam Ilias, atque Odissæa.

Alij

Alij vero pro vniuscuiusque ingenio, impulsi, ad alteram tantum Poeticæ huius partem animum applicuerunt. sicq. nonnulli loco iambicorum comici, nonnulli loco hexametrorum tragici, vt qui circa sublimiorem, honoratioremve dicendi charactérem versati sint, Tragœdiæ doctores extiterunt. An vero Tragœdia, quatenus attinet ad ipsa genera, satis adhuc sit absoluta, necne, cum id per se iudicando, tum ad theatra referendo, alia considerandi ratio, est. Cum igitur à principio rudes essent, planeq. informes Tragœdia, atque Comœdia, illa quidem ab ijs qui Dithyrambum, hæc autem (quantum seipsa aperiebat,) ab ijs qui Phallica produxerunt, quæ nostra etiam tempestate in vrbibus non paucis in consuetudinem ex lege recepta sunt, paulatim auctæ fuere. Sicq. Tragœdia diuersis mutationibus variata quoad proprios numeros impleret, tandem quieuit. Tunc enim histrionum numerum ex vno videlicet in duos Aeschylus primus auxit, & ea, quæ circa chorum sunt, imminuit, sermonemq. primarum partium instituit: quos Sophocles ipse cum scenæ ornatu ad ter-

tias vsque produxit. Ad hæc ad magnitudinem ab exiguis fabulis, & ab ridicula dictione, satyris exclusis, ad grauem habitum prouecta, sero tandem quieuit, senariumq. metrum ex octonario adoptauit. hoc enim antea metro vtebantur, quod satyrica, magisq. saltatoria Poesis esset. Itaque elocutioni iam constitutę natura ipsa propriũ adinuenit metrum. Maximè enim sermonibus aptum alternis iambicum esse argumento sit, quod in differẽdo plurimi sanè iambi, rarissima verò exametra mutuo in sermone à nobis proficiscuntur: licet etiam colloquij ipsius harmoniam excedentibus. Ad hæc Episodia quoquẽ plura, cæteraque, vt singula exornata fuisse dicuntur. De his igitur satis, nimis enim fortasse operosum sit in singulis immorari. Comœdia autem est (vt diximus) peiorum quidem imitatio, non tamen secundum omne vitij genus, quamquam ridiculum à turpi proficiscitur. Ridiculum enim aliquo pacto peccatum est, & turpitudo sine dolore, minimeq noxia, perinde ac ridicula statim appareat deformis facies distorta sine dolore. Igitur de promotione Tragœdiæ, & per quos,

satis

satis constat, secus verò de Comœdia. siquidem initio, quod parum sui studiosos habuerit, latuit; serò enim ab Archonte comœdorum chorus, vtquisque sese obtulisset, indu-ctus est. Eius vero professores, vbi iam aliquam speciem præ se tulit, memorantur. Quis autem personas, prologos, histrionnm multitudinem, cæteraq. huiusmodi protulerit, prorsus obscurum. Cæterum confingere fabulas, quod quidem à Sicilia primum manauit, Epicharmus, & Phormis cœperunt, sicuti quoque ex Atheniensibus Crates, iambica prorsus ratione omissa, in vniuersum sermones, vel fabulas confinxit. Itaque Tragœdiæ Epopœia dumtaxat similis esse apparet, quod metrico sermone præstantium imitatio est. hos differi, quod simplici vtitur metro, quodq. enarratio est, longitudine præterea, quoniam Tragœdiæ quidem intra vnius potissimum solis, vel paulo plus minusve periodum actio est, quandoquidem Epopœia temporis spatio non vrgetur, qua sane libertate in Tragœdijs, perinde ac in hexametris, à principio vsi sunt. Circa verò partes, vt hæ ambæ in aliquibus inter se non discre-

pant,

pant, ita propriæ nonnullæ, atque peculiares huius sunt. Quo fit, vt qui de Tragœdiæ virtute ac vitio dijudicare nouerit, idem quoque & de hexametris nouerit, si quidem quæ hexametrorum sunt, in Tragœdia prorsus inesse apparet, quæ vero Tragœdiæ, in his non omnino. De hexametri igitur imitatione, atque Comœdiæ, post dicemus. nunc autem de Tragœdia, cuius essentiæ definitionem, veluti iam enatam ex his quæ dicta sunt, iterum sumentes, hanc esse dicimus.

Quæ sit Tragœdiæ essentiæ definitio. Cap. III.

TRagœdia est imitatio actionis illustris, absolutæ, magnitudinem habentis, sermone suaui, separatim singulis generibus in partibus agentibus, non per enarrationem, per misericordiam verò, atque terrorem perturbationes huiusmodi purgans. Sermonem suauem appello, in quo numerus, harmonia, & melos inest, id vero separatim genere distinctum, cum metro tantum quædam absoluantur, quædam rursum melodia.

Quot,

Quot, & quæ sint ipsius Tragœdiæ partes quales, & quem inter se ordinem habeant. Cap. IV.

QVoniam vero tota imitatio in actione versatur, primum quidem apparatum ipsum partem Tragœdiæ ponere necesse est, mox melodiam: & dictionem: vtpote ex quibus imitationem conficiant. Dictionem appello, illam quidem metrorum compositiouem. Melodiam, cuius omnino vis per se ipsa satis apparet. Sed quoniam actionis imitatio est, agiturq. ab agentibus quibusdam, quos tum moribus, tum sententia tales esse omnino oportet, sicuti quoque & actiones aliquas esse tales dicimus, manifestum est harum actionũ duas esse causas, sententiã, & mores, per quas planè vel voti compotes, uel minime compotes omnes fiũt. Ad hæc actionis imitatio fabula est. Fabulam verò rerum ipsam cõpositionem appello; Mores, secundum quos agentes tales esse dicimus; Sententiã ex quocunque dicẽtes vel aliquid declarant, vel mentem propriam

priam aperiunt. Necesse est igitur cuiuslibet Tragœdiæ sex esse partes, secundum quas talis esse nuncupetur. Hæ vero sunt, fabula, mores, dictio, sententia, apparatus, melodia. Quarum duæ ad ea pertinent, quibus imitamur: vna tantum ad id, quo pacto imitamur, cæteræ vero tres ad ea, quæ imitamur, præter has, nulla. His itaque illorum non pauci partibus (vt sic dixerim) vtuntur; etenim & apparatum totum ipsum continet, mores videlicet, fabulam, dictionem, melodiam, sententiamq. similiter. Horum vero maximum est, rerum constitutio, cum non hominum imitatio sit Tragœdia, sed actionis, atque vitæ, tum felicitatis, infelicitatisve. Quippe felicitas ab actione pendet, finisq. ipse actio quædam est, non qualitas. Aliqui vero per mores fiunt tales, at per ipsas actiones, sanè felices vel infelices. Non ergo vt imitentur mores, in actione versantur, sed per actiones mores complectuntur. Quapropter actiones, & fabula, Tragœdiæ finis esse dicuntur, omnium autem maximum finis est; etenim sine actione Tragœdia quidem fieri non potest, sine moribus potest, si quidem iunio-

rum

rum non paucæ morum expertes inueniuntur. Tum poetarum plerique tales omnino sunt, vt etiam ex pictoribus Zeuxim à Polignoto differre dicimus: Polygnotus enim morum optimus expressor fuit, contra Zeuxidis pictura mores minimè referre videbatur. Si quis præterea ordine moratos sermones, dictiones sententiasq. bene formatas afferat, non quidem penitus negotium, quod est est ipsius Tragœdiæ proprium, assequetur. id quod illa Tragœdia multo melius præstiterit, quæ talibus vtetur, perinde ac secundo loco necessarijs, cum iam fabulam rerumq. contextum habuerit. Ad hæc, quibus maximè mortalium animos Tragœdia delectat, fabulæ quidem partes peripetiæ idest, euentus in contrarium, & agnitiones, sunt. Eius præterea rei signum est, quod qui conficere aggrediuntur, exactum illud non ante queunt dictione, atque moribus attingere, quam actiones constituerint. id quod veteres poetarum fermè omnes facere consueuerunt. Est igitur principium, ac velut anima Tragœdiæ, fabula, secundo verò loco, mores, in quo etiam picturæ similis esse apparet. si quis enim fucis

cis pulcherrimis tabulam fusim illinat, non æque sanè delectabit, ac si imaginem albo tantum distinxerit. Itaque actionis Imitatio est, tunc per hanc potissimum agentium. Tertio sequitur sententia, hæc autem est posse explicare, quæ instant, atque quadrant: id quod insoluta oratione facultatis Ciuilis, atque Rhetoricæ proprium munus est. sanè veteres ciuiliter dicentes confingebant, nostri vero Rhetoricæ. Mos vero talis est, quo videlicet qualis voluntas sit in his rebus, in quibus non satis liquet. sectetur ne quid, an fugiat ipse dicens, declaratur: quo fit, vt sermones interdum moribus careant. Sententia in his versatur, quæ quomodo aliquid est, vel non est, ostendunt, vel vniuerse enunciant. Quarto sermonum dictio. appello autem, quemadmodum diximus à principio, Dictionem, per verba sensus explicationem: id quod in metris æque ac in soluta oratione eandem vim habet. Reliquarum verò quinque partium sic Melodia suauissima est, vt spectaculum grauissimum; quod tamen nec artificiosum est, nec ipsius Poeticæ proprium: si quidem Tragœdiæ virtus extra quoque scenam,

ac ſine hiſtrionibus conſiſtit. Ad hæc ars ſtruendorum apparatuum propria magis chorago quàm poetis eſt.

De fabulæ magnitudine. Cap V.

HIs abſolutis, deinceps dicendum, qualem omnino eſſe deceat rerum contextum; hoc enim primum, maximumq. in Tragœdia eſt, propoſitumq. ſemel nobis, Tragœdiam imitationem eſſe actionis perfectæ, totiusq. magnitudinem quidem aliquam habentis: ſi quidem & totum datur magnitudine carens, totum vero eſt, quod principium, medium, atque finem habet. Principium illud eſſe dicimus, quod non neceſſario poſt aliud eſt: contra quod poſterius aliquod eſſe, vel fieri natum eſt, Finem, huic contrarium, illud ipſum, quod poſt aliud natum eſt eſſe, neceſſario, vel plerunque. Medium, quod aliquo poſterius, aliquo prius eſt. Decet autem rite contextas fabulas minime tenere vndelibet initium ſumere; nec item temere vbilibet terminari: vti vero ſemper ſupradictis partibus. Ad hæc pulchrum ſiue animal, ſiue quodcunque ex aliquibus compoſitum, non

ordine

ordine tantum, verum etiam congruenti magnitudine constare debet; si quidem ex magnitudine, ordineq. pulchrum oritur. Nam sicuti fieri non potest, vt perexiguum omnino animal, pulchrum appareat: quandoquidē quæ in insensibili tempore speculatio fit, confunditur: pari ratione nec illud, quod omnino sit permagnum, ipsa enim speculatio simul fieri non potest: illudq. totum, & vnum è contemplantium consideratione potius elabitur: ceu si decem millium stadiorum esset animal. Quapropter sicuti tum in corporibus. tum in animantibus magnitudinem inesse decet, eā dico quam probe oculis vsurpemus: ita & in fabulis longitudo inerit, quam quidem memoria facile complectamur. Longitudinis autem præfinitio, quantum ad ipsos ludos planeq. ad sensum spectat, minime artis est. Etenim, si in ludis haberi centum Tragœdias opus fuerit, vtique ad Clepsydram, vt olim non semel factitatum debent, haberi poterunt. Quæ vero secundum actionis naturam fuerit, illa quidem semper, quæ longius protrahetur, donec tota simul inapertio sit, in magnitudine quidem decentior erit.

erit. Vt autem ſimpliciter præfiniamus, quantam eſſe fabulam vel deceat, vel neceſſe ſit: eum ſanè dicimus legitimum huic fore magnitudinis terminum, cum ſiue ad commodam fortunam ex incommoda, ſiue ex commoda ad incommodam perpetua ſerie mutata fuerit.

De fabulæ vnitate. *Cap. VI.*

VNa nanque eſt fabula: non autem (vt nonnulli putant) ſi circa vnum aliquem ſit. Multa enim minimeq. determinata genere accidunt: ex quibus ſane quædam nullum conſtituunt vnum. ſimili ratione vnius multæ actiones ſunt: ex quibus vna nunquam actio fiet. Quapropter omnes hi peccaſſe videntur poetæ, quicunque vel Heracleida, vel Theſeida, cæteraq. id genus poemata oonfinxere: vt qui, vnus cum ſit Hercules, vnam quoque ipſius debere eſſe fabulam exiſtimauerint. Homerum vero, qui vt in alijs etiam excellit, ita in hoc quoque, ſiue id artis, ſiue naturæ fuerit, oculatiſſimum fuiſſe apparet: quandoquidem Odyſſeam confingens, non ſane cuncta, quæ Vliſſi acciderunt, in eam

com-

compegit: verbi gratia: saucium fuisse in Parnaso, & in ducum collectione simulasse insaniam. quorum cum alterum euenerit, minime necessarium fuit, vel verisimile, euenisse alterum: quippe qui vnam duntaxat actionem, qualem dicimus, Odysseam videlicet, itemq. Iliadem constituit. Decet igitur, quemadmodum vna vnius imitatio est in alijs imitatricibus artibus: ita & fabulam videlicet, quæ actionis imitatio sit, vnius eiusdemq. integræ esse, sicq. rerum inter se partes cohærere, vt ne vlla quidem vel transferri, vel subtrahi queat, quin totum illud varietur, planeq. immutetur. Quod enim vel additum, vel subtractum, totum non immutare videtur, nulla quoque eius erit pars.

Quæ sit inter Poesim, & Historiam differentia Cap. VII.

SAnè constat ex supradictis, non poetæ esse, facta ipsa propria narrare. sed quemadmodum vel geri quiuerint, vel verisimile, vel omnino necessarium fuerit. Haud enim historicum, atque poetam carmen, & soluta oratio designant. quippe

quod

(quod alioqui facile factu sit) si Herodoti historia carminibus pangatur. æque nihilominus ac prius sine carmine, erit historia, sed hoc differunt, quòd hic quidem res gestas, ille vt geri potuerunt exponit. Quo fit, vt sapientius, atque præstantius Poesis historia sit: si quidem illa circa ipsum vniuersale plurimum versatur: hæc verò singulare sectatur. Est autem vniuersale, quæ cui conueniat, dicere vel facere, verisimiliter quidem, seu necessario: id quod spectat Poesis, cum nomina imponat. contra singulare, quid ipse Alcibiades fecerit, tuleritve. Iam verò & apud comicos id manifestum: vt qui fabulas ex verisimilibus constituentes, nomina interim pro arbitrio comminiscantur: non quidem ipsa singularia quemadmodum iamborum compositiones facere solent. in Tragędia autem vera nomina retinentur. cuius ratio est, quoniam credibile quidem illud est, quod fieri potest: quæ verò nondum facta fuisse scimus, fieri quidem posse parum credimus: quæ vero facta fieri certo potuisse ambigit nemo. nam si fieri nequiuissent, nunquam profecto extitissent. Cum tamen Tragœdiarum

rum

rum aliquę sanè ex notis nominibus, vno vel duobus ad summum assumptis, reliqua deinceps confingant, aliquæ rursus quemadmodum Agathonis flos, planè omnia in quo, tametsi cum nominibus res ipsæ pariter confingantur, nihilominus delectant. Quare non omnino quærendum est, vt vulgatæ fabulæ in quibus Tragœdiæ sunt, ad vnguem retineantur. idem quærere ridiculum esset, quandoquidem illæ etiam sic notæ paucis quidem cum notæ sint, iuxta tamen cunctos delectant. Ex his igitnr patet poetam fabularũ magis quam carminum esse poetam, vt qui semper circa imitationẽ versetur: actiones verò imitatur. Si igitur & in ea quoque, quæ verè prius fuere, fingendo incidat, non propterea à poeta discedet, quandoquidem ex his quæ gesta sunt aliqua quidem eiusmodi esse nihil prohibet, cuiusmodi vel extitisse verisimile sit, vel certe fieri potuerint: secundum quæ sanè horum poeta fuerit.

Quæ fabulæ deterrimæ, & quæ pulcherrimæ. Cap. VIII.

CAeterum simplicium fabularum actionumve, Episodicæ quidem deter-

deterrimæ. Episodicam appello, in qua non verisimiliter neque necessario mutua episodia nectantur, fiunt autem hæ tum ab ineptis vatibus suo vitio, tum à probatis quoque histrionum gratia. Etenim in huiuscemodi certaminibus dum fabulas plus æquo sæpenumero producunt, legitimum ordinem peruertere coguntur. Quoniam autem imitatio non tantum perfectæ actionis, verum etiam miserabilium, terribiliumve est: hæc autem maxime talia erunt, potissimumq. pollebunt, quotiescunque per se ipsa inuicem admiranda illa accident: nimirum hoc pacto admirabile magis sese offert, quàm si à casu, vel à fortuna proficisci appareat. siquidem in his etiam, quæ à fortuna proueniunt, illa quidem maximam admirationem præ se ferunt, quæ veluti suopte impulsu prouenire videantur, vt in Argo Mityi statua, quæ super inspectantem collapsa authorem Mityi necis interfecit. Eiusmodi enim hæc sunt, vt non temere facta esse opinemur, ideoq. pulcherrimas tales fabulas euadere necesse est.

De simplicibus, atque implexis Fabulis: Peripetiæ, Agnitione, ac Perturbatione fabulæ partibus. Cap. IX.

FAbularum aliæ simplices, aliæ implexæ: quemadmodum & actiones, quarum imitationes sunt ipsæ fabulæ, talem illico speciem præ se ferunt. Simplicem actionem voco, in qua quidem (vt definitum est) continua vna, absque peripetia, agnitioneve, agendo fit mutatio: implexam, quæ vel agnitione, vel peripetia, vel etiam vtraque. Hæc vero in ipso rerum contextu ita astruenda sunt, vt ex his quæ prius acta fuerint, necessario sequi, aut certe verisimiliter agi videantur. Multum enim differt, fiant hæc per hæc, an ex his. Peripetia est eorum, quæ aguntur, (quemadmodum dictum est) in contrarium mutatio. id autem (sicuti docuimus) aut verisimiliter, aut necessario fit: vt in Oedipode; accessit enim ille delectaturus Oedipodem, eundemq. parentis incestandæ timore liberaturus; quis autem esset, vbi ostendit,

contra-

contrarium effecit. In Lynceo quoque ductus ille quidem est, veluti mox immolandus: Danaus contra subsecutus, vt immolaret: sed accidit ex his quæ patrata sunt, vt hic necem, ille salutem sit assecutus. Agnitio est (vt etiam ex nomine liquet) ex ignoratione in notitiam, ad amicitiam, vel inimicitiam, illorum mutatio, qui seu felices, seu infelices determinantur. pulcherrima autem fit, si cum peripetia fuerit: vt in Oedipode. Sunt profecto & aliæ agnitiones. nam tum inanimatorum, tum quorumcunque, vt accidit, sunt: si quando (vt dictum est) euenit, vt si quid patrarit quis, vel non patrarit, agnoscamus; illa tamen, quæ potissimum à fabula, quæve ab actione pendet, est, quam diximus. Etenim huiusmodi agnitio, atque peripetia, vel misericordiam, vel metum parabit: receptum autem est, actionum imitationem esse Tragœdiam, fortunatumq. insuper, seu miserum fieri ex his contigerit. Quoniam vero agnitio quorundam agnitio est, alia quidē alterius ad alium tantum fit, cum quis hic sit, illi notus est: alia rursus mutua indiget notitia. vt Iphigenia ex epistolæ il-

lius missione ab Oreste quidem agnita; vt tamen ipsum agnosceret, alia quoque agnitione opus fuit. Partes igitur hic fabulæ duæ habētur agnitio, & peripetia: tertia superest Perturbatio. nam de Peripetia, & Agnitione satis diximus. Perturbatio vero actio est letifera, seu dolore plena: veluti cum neces, cruciatus, vulnera, cæteraq. generis huius palam fiunt.

Quot & quæ sint Tragœdiæ partes quantæ. Cap. X.

CAeterum Tragœdiæ partes, quibus tanquā formis vti nos oportet, superius exposuimus: secundum verò quantitatem discretam, atque in quas secetur, sigillatim hæ sunt: Prologus, Episodium, Exodus, Choricum. Chorici vero alterum mobile, alterum stabile. sanè cunctis hæc omnibus communia: propria vero ea, quæ ad scenam pertinent, & commi. Prologus est pars Tragœdiæ iusta, ante chori ingressum. Episodium pars item iusta Tragoediç inter choricos perpetuos cantus. Exodus iusta pars Tragędiæ, post quam nullus deinceps est chori cantus. Chorici

vero ingressus, chori integri prima locutio. Stabile, sine Trochæo & Anapæsto cantus. Commus, siue planctus, est luctus chori communis cum ijs, qui in scena sunt. Partes igitur Tragœdiæ, quæ quasi formæ habendæ sunt, superius explicauimus: rursus secundum quantitatem, d scretam, & in quas secetur, sigillatim quoque diximus, deinceps verò, quæ fabulas texentes sectari, contra quæ vitare oporteat; tum verò à quibus locis Tragœdiæ ipsius opus ducatur, supradictis addendum.

Quæ vitare, sectariq. texentes fabulas oporteat? & à quibus locis Tragœdiæ ipsius opus ducatur. Cap. XI.

QVoniam igitur Tragœdiæ pulcherrimæ compositio, non quidem simplex esse debet, sed implexa, eademq. terribilium, miserabiliumve imitatrix: id quod profectò imitationis huiusce propriū est. Primum quidem satis apparet minimè decere, bonos, & æquos viros ex felicibus infelices factos in scenam afferre: vt quod terrifici, miserandive nihil habeat, sed sce-

tio non sit: sed contra ex felicitate ad miseriam, errore sanè non leui. minimè verò per dedecus ex illo quidem virorum, de quo dictum est genere: quodve potius ad meliores, quàm ad deteriores spectet. Huius autem rei indicium sit, vsus etenim iam inde ab initio poetæ, quascunque nacti essent fabulas, admittebant: nunc autem pulcherrimæ circa paucas omnino familias componuntur, vt sunt Almæonis, Oedipodis, Orestis, Meleagri, Thyestis, Telephi, cæterorumq. generis huiusmodi; quibus vel facinora quidem grauia perpetrasse, vel ipsos tulisse contigit. Erit igitur pulcherrima illa Tragędia, quæ ex huiusmodi compositione constiterit. Quamobrem illi quidem decipiuntur ob id ipsum, quo Euripidem damnant, vt qui in Tragędiis suis illud obseruet, earũq. plures in felicitatem terminentur. id quod omnino, vt diximus, ex arte est. Argumento vero illud sit maximo, quod in scenis, atque adeo in certaminibus, hæ si recte recitentur, maxime quidem tragicæ apparent. Euripidesq. ipse, tametsi aliqua parum rectè dispenset, omnium tamen poetarum maxime tragicus videri

poteſt; ſecundo loco ſequitur, quæ à nonnullis in primo collocatur, illa ex duplici genere compoſitio. quo ordine Odiſſea eſt: vt quæ diuerſa ratione partim ex præſtantioribus perſonis, partim ex humilioribus conſtet. Huic ſanè primas tribuit theatralis imperitia. quippe vates hanc auram ſequuntur, componentes quidem ad vota ſpectatorum. Cæterum voluptas illa non Tragœdię, ſed Comœdiæ propria eſt; in hac enim ſi qui, velut Oreſtes, & Aegiſthus, ſecundum fabulam inimici fuerint, reconciliata tandem inter ſe amicitia, neuterq. ab altero obtruncatus diſcedet. Terrificum vero illud, atque miſerandum, cùm ab apparatu ſcenæ proficiſcitur; tum à rerum compoſitione; id quod multo præſtantius, meliorisq. vatis eſt. Sic enim fabulam contexuiſſe oportet, vt etiam ſublato ſpectaculo quis, quæ geri contigerunt, percipiens, planè exhorreat, miſereaturve: quibus apprime duobus, qui fabulam Oedipodis cognouerit, afficietur. Illud autem, quod ad ſpectaculum pertinet, minus ſanè operoſum eſt, & impendio indiget. proinde, qui non terrificum illud, ſed portentoſum duntaxat

xat spectaculo exhibent, alieni prorsus a Tragœdia habendi sunt. quippe delectatio non omnifariam a Tragœdia, sed quæ tantum propria ei fuerit, quærenda est. Quoniam autem à timore, misericordiave talem delectationem per imitationem poeta parare debet, satis quidem apparet in ipsis rebus id esse inferendum. De rebus itaque contingentibus, quæ terrifici, quæve miserabilis speciem allaturæ sint, deinceps dicere aggredimur. Necesse autem est huiusmodi actiones vel amicorum inuicem, hostium, siue etiam neutrorum esse. Itaque si hostis hostem obtruncet, obtruncaturusve sit, nequaquam miserabile illud, præterquam necis ipso affectu, assequeretur: idq. sequetur, si inter neutros id accidat. Perturbationes vero ipsæ, quando euenerint inter necessarios, veluti si frater fratrem, filius patrem, mater filium, filius matrem vel necet, vel necaturus sit, aut etiam tale quid facinus patret, patraturusve sit, captandæ sunt. Proinde receptas fabulas mutare non licet: verbi gratia, Clytæmnestram ab Oreste extinctam, Eriphylem ab Alcmæone: quas sanè inuenire, atque susceptis

iam recte vti oportet. Id autem, quod diximus recte, exactius declarandum.. Fit enim interdum sic ipsa actio, quod antiqui obseruabant, perinde ac ab scientibus, & agnoscentibus: vt Euripides fecit, qui filios necantem Medeam induxit. fit etiam ab ignorantibus quidem vim facinoris, agnituris vero mox necessitudinem: qualis Sophocleus est Oedipus: id quod omnino est extra Tragœdiam, in Tragœdia vero ipsa, vt Alcmæonem Astydamas, Telegonusve in Vlysse vulnerato. Tertius præterea modus est, per ignorātiam: videlicet debere aliquem hæc facinora patrare, inter patrandum vero agnoscere. præter hos nullus est alius siquidem quid agi, vel non agi, idq. a scientibus, vel nescientibus necesse est, è quibus faciamus prudentem aggredi, minimè vero perficere est absurdum cum non tragicum quidem, velut perturbationis expers, sed omnino scelerosum præ se ferat. Quo fit, vt huiusmodi actionem sequatur nemo, vel certè rarissima sit inuentu, vt in Angone Creontem Aemo fecit. Proximum huic erit, scelus patrare, quo sane potius est imprudentem quidem pa-

trare, patrantem vero agnoſcere, etenim & à facinore ſcelus abeſt, & ipſa planè agnitio ſtuporis eſt plena. Nouiſſimum verò præſtantiſſimum eſt: exempli gratia: in Cteſphonte Metrope filium interficere debet, non autem interficit: ita etiam & in Iphigenia ſoror fratrem, in Helle filius matrē abalienaturus agnoſcit. Quapropter (ſicuti iampridem diximus) multarum familiarum Tragœdię non ſunt. ſiquidem quærentes non ab arte quidem, ſed a fortuna mutuati ſunt: ita fabulas contexere. Itaque, ſi vt inuiti cogamur ad eaſdem ſæpius familias recidere: quibus videlicet huiuſmodi perturbationis contigere. Igitur de conſtitutione negociorum, tum quales eſſe fabulas oporteat, ſatis iam dictum.

De Moribus. Cap. XII.

QVantum ad mores, quatuor ſane ſunt, quæ indigent conſideratione. Eorum vnum, idq. primum eſt; vt probitatem pre ſe ferant. vtcumque enim mos inerit; ſi, quemadmodum dictum eſt, tum ſermo, tum actio animi propoſitum, qualecumque fuerit, indicauerit; improbus quidem, ſi improbum, pro-

bus si probum : id vero inest in vnoquoque genere. Nam & mulier proba est & seruus: tametsi fortasse hoc deterius, illud omnino improbum sit. Secundo loco sequitur, vt conuenientes sint. Fortitudo enim mos est : sed esse vel fortem, vel prudentem vtique mulieri non conuenit. Tertio, vt constent sibi. est enim separatum hoc ab eo, quod est præ se ferre per mores probitatem, conueniensq. seruare. Quarto, vt æquali tenore procedant. Quamquam enim histrio, vt qui talem personam induerit, inæqualis appareat, omnino tamen illa inæqualitas æquabiliter perpetuo regenda. Exemplum improbi moris sit alioqui minime necessarium: verbi gratia : in Oreste Menelaus : indecori, atque inconuenientis, Vlyssis eiulatio in Scylla: Menalippesq. sermo : inæquabilis, Iphigenia in Aulide, vt cui posterior supplicatio priori non consonet. Et sanè in moribus, sicut in ipsa rerum compositione, tum necessarium, tum verisimile exquirendum est: atque etiam vti necessario, verisimiliue ordine cuncta procedat. Quare manifestum est, fabularum solutiones ex ipsismet potissimum fabulis

prosi-

proficiſci debere, non autem ab aliquo artificioſo: vt in Medea, & in Iliade illa per nauigationem. Quo ſanè artificioſo vtendum in ijs, quæ extra Tragœdiam ſunt, quæcumquè videlicet vel prius fuere, quæ neutiquam fieri poteſt, vt alio pacto ad humanam peruenerint notitiam, vel quæ futura denuntiatione, diuinationeve indigeant: quando quidem Deos cuncta inſpicere, ſatis quidem apud nos conſtat. quodcunque verò rationi conſentaneum minus ſit, explodendum quidem ab ipſis actionibus: ſi non prorſus, at à Tragœdia: vt eſt in Sophoclis Oedipode. Cùm verò Tragœdia pręſtantiorum imitatio ſit, par fuerit quoque nos ab excellentium pictorum more non diſcedere, qui dum proprias, veriſq. ſimillimas imagines referre ſtudent, pulchriores ſanè depingunt. ita etiam poeta, iracundos videlicet, deſideſq. dum imitatur, huiuſmodiq. alia circa mores habentes, probitatis quidem, atque Iracundiæ ſibi exemplum proponere debet: velut fortem Achillem, vt ipſe Homerus. Hæc profecto ſeruare oportet, inſuperq. ſenſus ipſos, qui Poeticam conſequuntur, præter illa quæ ne-

cessaria sunt. Etenim in his fallimur sæpenumero. sed in sermonibus iam editis satis dictum de his.

De agnitionum speciebus.
Cap. XIII.

SAnè quid sit agnitio, superius declarauimus: nunc vero de ipsius generibus. Primum quidem, vt est minimè artificiosum, ita à plurimis vsurpatum, aut per dubitationem fit, aut per signa. Horum rursus ingenita aliqua: verbi gratia lanceā quam Terrigenæ gestare solent: vel astra, qualia in Thyeste Carcinus: aduenticia aliqua, sed hæc vel in corpore, vt per cicatrices: vel extrinsecus, vt per monilia, per torques, &, vt in Tyro, per scapham. Possumus autem melioribus his vti, itemq deterioribus: verbi gratia: ex cicatrice quidem Vlysses agnoscitur, non tamen eodem modo a nutrice, & à subulcis: quandoquidem hæc fidei faciendæ gratia, artificij sunt expertia, cæteraq. huiusmodi. Quæ vero ex peripetia qualia in Niptris meliora, ordine huic proxima sunt. Quæ, quoniam à poetis confinguntur, artificio non carent: qualia

lia in Iphigenia Orestes. qui & sororem agnouit, & agnitus ab ea est. agnouit quidem ex epistola: agnitus autem ex indicijs. Hæc itaque pro arbitrio poeta profert, non ipsa fabula, ideoq. in peccatum supradictum facilem lapsum habent. quippe nonnulla afferre permissum est: vt in Sophoclis Tereo radij vox. Tertium per reminiscentiam fit, dum spectando aliquid, in animum quid reuocamus quemadmodum in Dicæogenis Cypriis, picturam quidem ille inspiciens ingemuit: & in sermone apud Alcinoum audiens citharœdum Vlysses, ex recordatione fleuit, vel agnitus est. Quartum per syllogismum, vt in Choephoris: quod similis quidam accessit; similis autem præter Orestem nemo: Orestes ergo accessit tum, quod Polyidis de Iphigenia est. verisimile est enim ratiocinatum fuisse Orestẽ: quod, cùm immolata soror fuerit, sibi quoque vt immoletur contingere. tale est illud in Theodectæ Tydeo veniens illic, quasi natum inuenturus extinguitur; & in Phœnissis, quæ locum conspicatæ, instare sibi fatum propterea commentæ sunt: quoniam in fatis haberent, ibi debere mori: etenim

in eo fuerunt expoſitæ. Huic & adiungitur illud, quod in theatro per paralogiſmum fit, exempli gratia; in Vlyſſe falſo nuncio, hic quidem arcum cogniturum ſe dixit, ille vero tanquam arcũ cognoſcendo ab eo propterea paralogiſmum facit. Omnium vero optime ex parte rerum agnitio eſt: à qua videlicet ex veriſimilibus admiratio ipſa paritur, qualis illa in Sophoclis Oedipode, & in Iphigenia. Siquidem veriſimile eſt literas hanc mittere cupiuiſſe. Huiuſmodi enim ſolæ abſque vllo vel impreſſo ſigno, aut etiam extrinſecus, vt monilia fiunt, ab his vero probantur, quæ ex ſyllogiſmo.

Quo pacto Decorum ſit in ipſis fabulis inueniendum.
Cap. XIIII.

CAeterũ conſtituere fabulas oportet, & ita eas elocutione conſtruere, vt quam maxime rem ante oculos ponant, ſic enim quæ manifeſtiſſima fient, poeta inſpiciens, perinde ac rebus dum aguntur interſit, cum decorum ipſum inuenerit, tum pugnantia minime illum latere poterunt. Argumento ſit illud, quod

Carcinio vitio datur. etenim Amphiaraus è templo exibat: id vero cùm non videret spectator, obscurum fuit. cecidit autem hic à scena, cunctis ob id spectatoribus indignantibus. Proinde quantum fieri potest, fingendum illud, quod ex habitibus naturalibus paratur. quandoquidem hi maxime suapte natura persuadent qui perturbationibus affecti sunt, quo fit vt exagitatus exagitet, perturbetq. verissime perturbatus. Quapropter vel versatilis ingenii viri, vel furore perciti Poetica est; etenim poetarum aliqui ab ipsa natura ad poeticam bene formati sunt, aliqui autem à mente abstrahuntur.

Confictos sermones prius in vniuersum esse explicandos: postmodum Episodia legitime constituenda. Cap. XV.

Caeterum confictos sermones oportet etiam confingentem ipsum vniuerse explicare, moxque Episodis ad hunc modum vti, ac rem diducere. Ad hunc vero modum vniuersale illud speculari oportere dico. verbi gratia: Iphigenia. constituta ad aras quædam virgo, atque

ex oculis sacrificantium clàm surrepta, delata vero in aliam regionem, in qua Deæ, hospitum sacrificia ex lege debebantur, eius sacri ministerio ipsa præposita est. procedente tempore sacerdotis fratri illuc accedere contingit: cur autem contigerit, vt ipsum Deus ob quandam culpam venire illuc impulerit, extra uniuersale est: quorsum uero, extra fabulam. Itaque cùm accessisset captus, immolandusq. mox sororem agnouit. siue, ut Euripides finxit, siue ut Polyides, ex uerisimilibus locutus: quòd non modo sororem, uerum & ipsum sacrificari oportebat, unde quidem salus parta est. Quo facto, nominibus statim substitutis Episodia aggredienda. sed hæc quo pacto legitima sint, sane considerandum: ueluti furor in Oreste, propter quem captus est, salusq. per expurgationē. In dramatibus itaque, siue actibus Episodia ipsa breuis esse debent: contra in his longior Epopœia sit. nimirum Odysseæ longus est sermo. Per multos annos peregre quidam cum iret, & à Neptuno obseruatus, & à cunctis relictus, ita rebus ipsius domesticis constitutis, ut fortunæ omnes à procis absumerentur; filioq.

insidiæ iam instarent. iactatus pelago domum peruenit: cumq. aliquos agnouisset, illos aggressus, ipse quidem hospes euasit, inimicos autem perdidit. Hoc itaque proprium eius poematis est; nam cætera ad Episodia pertinent.

De connexione solutioneq. Fabulæ. Cap. XVI.

VNiuersa vero Tragœdia partim connexione, partim solutione continetur, quæ extra sunt, & aliqua præterea, quæ intra habentur, plerunque connexio continet: reliqua vero solutio. Connexionem appello totũ id, quod à principio ad vltimam vsque pertinet partem, ex qua mutatio fortunæ fit. solutionem à mutationis principio, ad finem vsque: vt in Lynceo Theodectæ. in quo connexio quidem, acta prius, natique captiuitatem continet: solutio a mortis accusatione ad extremum vsque.

De quatuor Tragœdiæ generibus Quo pacto Tragœdia appellanda sit vna, vel diuersa: ac de euitando Epopœiæ contextu in ipsa Tragœdia.

Cap. XVII.

QVatuor autem Tragędiæ sunt genera. totidem quoque & partes dictæ. quorum sanè. Complicitum illud dicimus, quod omnino ex peripetia, atque agnitione constat: Patheticum, vt Aiaces, atque Ixiones: Moratum, Phthiotidas, & Peleum: Quartum, veluti Phorcidas, & Prometheum: quæcunque insuper, quæ apud inferos sunt. Quare magnopere poetis conādum, vt horum omnium quam locupletes sint. quòd si omnium minus queant, saltem principalium, atque quamplurimorum: eoq. etiam enixius, quo ad taxandos poetas hæc ætas in tantum prona est, vt quos in omnibus his partibus probandos nouerit, in singulis etiam mirum in modum excellere æquum censeat. Minimè vero fortasse conuenit eandem Tragœdiam, siue diuersam appellare à

fabula:

fabula : id quod earum ipsa quidem connexio, atque solutio indicauerit. cæterum non pauci egregie nectentes, inepte soluunt. Oportet autem ab vtraque parte plausum iugiter excitare : illudq. cum primis cauere, ne contextũ Epopœiæ proprium. in Tragœdia configamus talem vero esse dicimus, qui complures contineat fabulas, exempli gratia: si quis totum illud Iliadis vnica velit complecti fabula . ibi etenim propter poematis longitudinem partes ipsæ congruentem suscipiunt magnitudinem : in actibus vero multo præter id, quod susceptum negocium exposcit, longiores euaderent. Cuius rei signum id esse potest, quod hi qui totum Ilij excidium simul composuere, ac non potius singulas separatim partes, sicuti Euripides Medeam, vel Niobem (quod Aeschylus minime obseruauit) vel prorsus cadunt, vel certe infeliciter certāt siquidem propter id vnum cecidit Agathon tametsi tum in peripetijs, tum in simplicibus actionibus, hi quidem suum mirabiliter propositum assequantur . Etenim tragicum, atque humanum est, cum sapiens, idemq. prauus, veluti Sysyppus deceptus fuerit.

fuerit. siue fortis, idemq. iniustus superatus; verisimile enim est, vt Agathon asserit, quandoquidem multa præter ipsum verisimile accidere, à verisimili non discrepat.

De Choro. Cap. XVIII.

CHori summam penes vnum duntaxat ex histrionibus esse oportet, totiusq. partem esse: vti autem concertationibus, non sicut apud Euripidem, sed sicut apud Sophoclem. reliquis vero concessa potius ea sint, quæ ad susceptam pertinent fabulam, quam quæ ad aliam Tragœdiam: quapropter intercalare concinunt. Huiusmodi sanè rei initium primù ab Agathone sumptum. Atqui quidnam differt inter canere Intercalare, locutionem ve illam, quæ aliud ex alio nectit, integrumq. Episodium?

De Sententia. Cap. XIX.

IAm vero cùm de his omnibus dixerimus: reliquum est, vt de Dictione, atque Sententia agamus; tametsi de sententia in ijs, quos de Rhetorica scripsimus libris, vt quod

eius viæ, & rationis magis proprium sit, disseruimus. Ad sententiam ea omnia pertinent, quæcunque oratione adstruere oportet. cuius partes erunt ostendere, soluere, perturbationes præparare, sicuti misericordiam, timorem, iram, cæteraq. huius generis: ad hæc, exaggerare, ac diminuere. Constat autem supradictarum partium rebus accommodata afferre oportere: cùm videlicet vel miserabilia, vel grauia, vel mira, vel verisimilia adstruenda sunt. in quibus tamen hęc habenda distinctio est. quòd aliqua quidem nullo doctrinæ adminiculo apparere necesse est: aliqua verò sermone ipso dicentem præparari, ac vi etiam sermonis euenire. Quod enim dicentis munus esset, si non quidem sermonis vi gratia esse viderentur?

De Dictione, eius partibus, ac partium speciebus. Cap. XX.

CIrca Dictionem vnum quidem speculationis est genus, de figuris videlicet ipsius: quod quidem ad histrionicam, atque ad eum qui huiuscemodi arti præsit, pertinet. exempli gratia; quid sit mandatum, quid

quid preces, quid narratio, quid minæ, quid interrogatio, quid responsio, cæteraq. id genus. Quandoquidem præter horum peritiam, ignorationemve nulla quidem accusatio, quæ digna sit studio, ad Poeticam refertur. Nam quis obsecro, in his peccatum esse suspicetur, quæ Protagoras accusat? si quis videlicet, dum precari se existimet, interim præcipiat? hoc pacto: Iram pande Dea. quandoquidem (inquit ille) iubere aliquid fieri, vel non fieri, præceptum est. Quapropter cessat hæc consideratio, perinde ac alterius facultatis, non autem Poeticæ propria. Dictionis vniuersæ partes hæ sunt: elementum, syllaba, coniunctio, nomen, verbum, articulus, casus, oratio. Elementum indiuidua dicitur vox, non quidem omnis, sed illa tantum, ex qua suapte natura intelligibilis vox constitui potest. quandoquidem & indiuisibiles sunt ferarum voces, quarum sane nullam elementum dicimus. hæc vocalis, siue semiuocalis, aut etiam muta appellatur. Vocalis, quæ sine vlla prorsus adiectione sonum, qui exaudiri possit, reddit. Semiuocalis, quæ non sine adiectione: vt σ, ρ. Muta, quæ

quæ cum adiectione per se nullum omnino sonum reddit: adiuncta vero his, quæ aliquam vocem reddunt, exaudiri potest: vt γ & δ. Hæc differunt inter se figura oris, locis, aspiratione, tenuitate, longitudine, breuitate, acumine præterea, grauitate, inflexione: de quibus sane in his, quæ ad metra pertinent, cõsideratio propria est. Syllaba vox est nihil penitus significans, composita ex muta, & vocem aliquo pacto habente. nam γρ etiam absque α syllaba est: & cum α veluti γρα. sed harum differentias examinare, metricæ artis est. Coniunctio vox est minime significans: quæ nec impedit, nec efficit aliquam vocem significare, apta quidem ex pluribus vocibus componi, extremo atque medio orationis congruens: quam quidem in initio orationis suapte natura poni minimè conuenit. vt μέν, ἤτοι δή: siue vox per se quidem minimè, significans ex pluribus vocibus vnam, apta verò vocem vnam significantem reddere. Articulus vox est minime significans, quæ vel principium orationis, vel finem, uel separationem ostendit, quemadmodum τὸ φημὶ, τὸ περὶ, & alia: siue uox mi-

nime quidem ſignificans, quæ nec impedit, nec efficit aliquam uocem ſignificare, aptam ex pluribus uocibus componi, tam extremis quàm mediïs cohærens. Nomen compoſita uox eſt, ſignificans ſine tempore: cuius aliqua per ſe pars nihil ſignificat. nam & in compoſitis ſic obſeruamus, ut nullum per ſe ſeparatum ſignificet: ut in θεοδώρῳ, in quo δῶρον minimè ſignificat. uerbum compoſita uox eſt, ſignificans cum tempore, cujus (quemadmodum de nomine diximus) nulla per ſe pars ſeparata ſignificat. Etenim homo, ſiue album, nequaquam cum tempore ſignificat: illud quidem præſens, hoc præteritum. Caſuum qui tum ad nomen, tum ad uerbum pertinent, hic quidem ſignificans eſt ſecundum huius, uel huic, & quæcunque talia: ille uero ſecundum unum, uel plura, ut homines, uel homo: itemq. alius ſecundum perſonarum modos, quatenus interrogant, ſiue iubent. uerbi gratia: ambulauit, & ambulat, quæ quidem eiuſdem generis ſunt caſus uerbi. Oratio uox eſt ſignificans, compoſita: cuius partes quædam ſeparatæ aliquid omnino ſignificant. quamquam enim non omnis oratio

ex

ex nominibus, & uerbis conſtat: ut hominis ipſius definitio: ſiquidem ſine uerbis etiam conſtare poteſt: omnino tamen aliquas ſignificantes partes habebit. ut in hac oratione, ambulat Cleon, illud Cleon ſignificans eſt. Duobus uero modis una dicitur oratio. aut enim ſignificans unum per ſe eſt, aut additis coniunctionibus uerbi gratia: Ilias quidem una erit coniunctionibus oratio: hominis uero definitio unum ſignificat. Nominis generum aliquod eſt ſimplex: ſimplex autem voco, quod ex minime ſignificantibus conſtituitur. aliquod duplex, cuius aliud quidem ex ſignificantibus, ac minime ſignificantibus componitur: aliud ex ſignificantibus omnino. Triplex inſuper, ac quadruplex nomen eſſe poteſt, quemadmodum multa Megaliotorum, ἑρμοκαϊκοξανθος. Omne autem nomen aut eſt proprium, aut ab alia lingua, aut tranſlatio, aut ornatus, aut fictum, aut productum, aut ſubtractum, aut commutatum. Proprium voco, quod omnibus in vſu eſt. Ab alia lingua, quod aliquibus duntaxat. ex quo patet, huiuſmodi atque proprium fieri poſſe, vt in idem quandoque recidant: mini-

mè tamen eiſdem. vt σίγυνον, id eſt lanceola, quod Cyprijs quidem proprium, nobis vero ab illorum lingua. Tranſlatio eſt nominis alieni illatio, vel à genere ad ſpeciem, vel à ſpecie ad genus, vel à ſpecie ad ſpeciem, aut etiam ſecundum aliquod, quod pro portione reſpondeat, A genere ad ſpeciem voco; vt, Stetit hæc mihi nauis: etenim in portu eſſe, ſtare aliquod eſt. A ſpecie ad genus: vt, Ipſe decem peperit iam millia commoda Vlyſſes. decem millia enim multa ſunt: quo ſanè vocabulo pro multo vtuntur. A ſpecie ad ſpeciem: Abſtulit ære animã, immiti ære abſcidit, hoc enim loco auferre pro abſcindere, & abſcindere pro auferre, vſurpauit: quod vtrunque ſubtrahere aliquod ſit. Proportione vero reſpondens dixerim, quãndo aliquod ſecundum ad primum ſimili ratione ſe habeat, qua quartum ad tertium; ſumit enim vel loco ſecundi quartum, vel quarti ſecundum; interdumq. addunt pro quo dicitur, ad quod eſt, exempli cauſa: ſimili ratione ſe habet Phiala ad Bacchum, qua ſcutum ad Martem. decet igitur & phialam ſcutum Bacchi, & ſcutum phialam Martis,

rurſus

rurſus ad diem veſpera pari ratione ſe habet, quam ad vitam ſenium, itaque dicet, veſperam dici ſenium, & ſenium veſperam vitæ: vel ſicut Empedocles, occaſum vitæ. Licet autem quibuſdam nomen proportione reſpondens inditum non ſit, nihilo tamen ſæpius ſimili ratione dicetur: quemadmodum frugem quidem proijcere, ſerere dicimus; proiici vero à Sole flammam, nominis eſt expers: cum tamen ita ad Solis flammam hoc ſe habeat, quemadmodum ſerere ad frugem. ideoq. vol dictus, ſator diuinitus ignis. Licet autem huiuſmodi translationis modo vti, & alio quoque: cum videlicet nominauerimus alienum quippiam, aliquid eius proprium ab eodem remouentes: vt ſi quis appellare volens phialam, dixerit ſcutum, non Martis, ſed Bacchi. Fictum eſt, quod à nemine vſurpatum, à poeta ponitur, cuiuſmodi hæc eſſe apparent, vt Cornua ramos, & ſacerdotem cuſtodem. Productum, atque ſubtractum. Productum videlicet, quod longiore vocali vtatur, quàm ſit eius propria, ſiue etiam adiectam ſyllabam aſciuerit. ſubtractum, quod aliquo ſiue peculiari, ſiue adiecto

mutilum ſit. exempli gratia: productum πόλεος πόλιος, πηληϊάδεω πηληϊάδεω dicimus ſubtractum, vt κρῖ, δῶ. atque etiam, cum vna ex geminis fit, vt per ἑῆς ῆς, ideſt ſuæ. Commutatum, cuius in denominatione aliqua quidem remanet pars, aliqua vero additur, velut, Dexteriorem ſecundum mammam pro dextram. Nominum præterea ſunt aliqua maſcula, aliqua fœminea, aliqua media. Maſcula, quæcunque in ν & ρ deſinunt, & in cunctas quæ à π & ν mutis componuntur: ſunt enim omnino duæ ψ & ξ. Fœminea quæcunque in vocales ſuapte natura lõgas, quales ſunt η & ω, deſinunt: productas inſuper in α quo fit, vt hæ numero ſint æquales in illis, in quas maſcula, & fœminea deſinunt. ψ enim & ξ non diuerſæ: ſunt ſanè nullum nomen in mutuam deſinit, ſed nec in vocalem breuem, in ι vero tria tantum, μέλι, κόμμι, πέπερι. in υ quinque πῶυ, νάπυ, γόνυ, δόρυ, ἄστυ. Media in hæc, inſuperque in ν & σ.

De Dictionis virtute. Cap. XXI.

Dictionis autem virtus, vt perſpicua ſit, non tamen humilis.

quæ igitur ex proprijs nominibus cõſtabit, maxime perſpicua erit. humilis tamen, exemplum ſit, Cleophontis, Stheneliquepoeſis. illa veneranda, & omne prorſus plebeium excludẽs, quæ peregrinis vtetur vocabulis. Peregrinum voco varietatem linguarum, tranſlationem, extenſionem, tum quodcunque à proprio alienum eſt. verum, ſi quis hæc omnia ſimul congerat, vel ænigma efficiet, vel barbariſmum: ænigma quidem, ſi tranſlatione, barbariſmum vero, ſi linguas. Aenigmatis forma ea erit, oratio ſcilicet, quæ ex minime congruentibus inter ſe conſtet. hoc itaque per nominum compoſitionem effici minime poteſt, per trãſlationẽ vero poteſt. vt: Vidi igne atque ære virum viro inhærentem vnum, cæteraque id genus. quemadmodum quoque ex linguarũ varietate barbariſmus, quapropter aliquo pacto hic admiſcetur. Proinde ſicut illud non triuiale, ac minime humile, lingua, tranſlatio, ornatus, cæteræq. dictæ ſpecies pariunt: ita proprium perſpicuitatem. Cæterum non minimam conferre videntur partem ad dictionis perſpicuitatem, & ad vulgare excludendum productiones,

concisiones, nominnmq. immutationes. quandoquidem id, quod præter vsum cõmunem fit, quatenus à proprio diuersum est, illud minime plebeium efficit: quatenus vero cum vsu communi conuenit, claritatem. Quapropter errant nõ parum, qui huiusmodi dictionis genus accusant, quiq. Poetã ipsum incessere audẽt: id quod priscus Euclides fecit. quasi facile quis confingat, si ei, dũ iãbos conscribat, in ipsa dictione nomina quantũlibet extendere liceat. quemadmodũ ἐτὶ χάριν εἶδον μαραθῶνα, βαδίζοντα & οὐκ ἂν γεινάμενος τὸν ἐκείνου ἐζελλέβορον. itaq; ridiculus esse apparet, qui hoc dicendi modo vsus est. Atqui mensura æque omnibus partibus regula est. nam si quis translationibus, linguis, cæterisq. huius generis vel indecenter, vel affectate vsus fuerit, pari ratione ridicula struxerit Quãtum vero cõcinnitas in carmine polleat, vel ex eo consideretur, quòd loco nominum ad mensuram in oratione cõparatorum à varietate linguarum, translationum, cæterorumq. generis huiusmodi, si quis proprias appellationes posuerit, veram nos attulisse rationẽ inficiatus non fuerit. id quod Aeschyli, atque Euripidis in

eodem

eodem faciendo iambo pariter versantium exemplo apparet. nam cum hic vnum duntaxat nomen lingua nõ trita loco proprij immutauerit, tam pulcher apparuit, quàm ille abiectus est visus. etenim in Philoctete Aeschylus sic locutus est: Mei pedis carnẽ exedit phagedœna: ipse verò Euripides loco exedit, epulatur apposuit. Ad hæc: Nunc autem paruus me existens turpis ineptus: verbi gratia: si quis afferens magis propria, id ineptus immutauerit: hoc pacto: Debilis informis me existens, exiguusq. itẽq. Indignum currum, & exiguas dapes: rursusq. pro Iones vociferãtur, Iones clamant. Ariphrades præterea carpebat tragœdos, perinde ac in Tragœdijs suis his vterentur, quæ in cõmuni sermone diceret: nemo, vt δέμάτων ἄπο pro ἀπὸ δομάτων, idest, domibus: ab, pro ab domibus: & σέθεν pro σοῦ, idest sui: & νίν pro αὐτὸν, idest ipsum: & ἀχιλλέως περὶ pro περὶ ἀχιλλέως, idest Achille de, pro de Achille, cæteraq. huiusmodi: prorsus ignorans, quod hæc omnia dum proprium vitant, plebeiam interim dictionem effugiunt. Cæterum magni negotij est, in supradictis singulis à decenti nõ discedere, minimeq. abu-

ti compositis nominibus, linguisq. cũ primis vero decenter vti translationibus, maxime est arduum id, quod vnum nõ aliunde quæsitum sit oportet, versatilisq. ingenij indolem præseferat. Etenim rectè quid transferre, simile aliquod illius contemplari est. Duplicia verò nomina, vt maximum in modum Dithyrambis quadrant, sic Heroicis linguarum varietas, Iambicisque translationes. quanquam Heroicis quidem supradicta omnia valde vsui sunt: Iambicis vero, quòd maxime colloquia æmulentur, cuncta illa conueniunt nomina, quibus rite quis in ipso sermone vtatur; sunt autem hæc, propria, metaphorica, ornata. De Tragœdia igitur, deq. ad actionem accommodata imitatione, satis hactenus à nobis hæc dicta sint.

De Epopœica Heroicaue imitatione, ipsiusq. cum tragœdia conuenientia, ac differentia. Cap. XXII

DE narratiua verò, & per numeros imitatione, quòd ipsæ quoque fabulæ, non secus ac in Tragœdijs actus, consistere debeant, pariterque circa vnam, eamq. integram,

atque

atque perfectam actionem versari, principio scilicet, medio, fineq. constantem, à qua sanè, velut ab integro quopiam animali, voluptas quædam peculiaris proficiscatur, omnino manifestum est. itemq. quòd historijs vsitatis dissimiles esse debeant: quæ quidem non vnius tantum actionis præbeant notitiam necesse est, sed temporis vnius, omnium sanè, quæcunque in eo tam circa vnum, quàm plures contigere, eodem scilicet modo, quo singula quæque inter se (vt casu euenit) se habent. verbi caussa: circa idem tempus nauale bellum in Salamine, præliumque Carthaginiensium in Sicilia, quæ minime quidem in eundem exitum spectant, ita quoque in sequentibus temporibus, dum alterum interdum non exitus, id quod fere poetarũ, non post alterum fit, quibus vnus non pauci efficere solent. Quamobrem quemadmodum superius diximus, ob id etiam præ cæteris diuinus Homerus videri iure debet, quod bellum quidem alioqui, principio, medio, fineque constans, totum scribere minimè est aggressus siquidem, vel nimis magnum euasurum, atque adeo perceptu difficile existimauit: vel, si ad iu-

ſtam magnitudinẽ perſtrinxiſſet, inculcatum nimia varietate futurum. Nunc vero eius rectè vna duntaxat parte ſuſcepta, pluribus in ea Epiſodijs vſus eſt: ſicuti nauum catalogo, alijsq. Epiſodijs quibus Poeſim ipſam locupletiſſimam reddit. Alij vero circa virum vnum, tempusq. duntaxat vnum verſantur, ſed actionem ipſam multimembrẽ cõſtituunt: quemadmodum qui Cyprica, & Iliadem paruam conſcripſit. Verum enimuero Ilias ſimul, atque Odyſſea vna tãtum Tragœdia, duabus ad ſummum claudi poſſunt: contra Cyprica non niſi pluribus, tum parua Ilias ex octo amplius conſtat: vt ſunt armorum iudicium, Philoctetes, Neoptolemus, Eurypilus, Emendicatio, Lacæna, Ilij excidium, Reditus, Sinon, Troiades. Iiſdem preterea generibus Epopœia, quibus Tragœdia conſtet, eſt neceſſe; etenim vel ſimplicem vel complicitam, vel moralem, vel pathethicam hãc eſſe oportet. Cui totidẽ, eædemque partes, præter harmoniam, & apparatum reſpondent; vt quæ peripetijs agnitionibus, affectibus, adhuc etiam ſententia, & dictione, egregijs quidem omnibus indigere videatur. Quibus ſane cunctis, & ante alios, & pleniſ-

plenissimè Homerus vates vtitur, siquidem vtroque poemate hæc omnia cõplexus est. Vt enim Ilias simplex, atque pateticum continet genus, sic Odyssea conplicitum: vt quæ agnitionibus constet, & per totum morata sit. ad hæc quoque dictione, atque sententia, cæteris mirum in modum vatibus antecellit. Differt autẽ Epopœiæ contextus à Tragico, longitudine, metroq. ita longitudinis præfinitio fit, de qua nobis satis est dictũ, vt principium, simulq. finis conspici queat. hoc autem fuerit, si contextus ipsi, veteribus quidem minores erũt: plures vero Tragœdias ad vnam auditionem dispositas complectentur. Quippe proprium Epopœiæ est, posse plurimum in magnitudinem excrescere: id quod assequi Tragœdia non potest. quandoquidem hæc plura simul facta imitari nequit, sed id solũmodo, quod in scena tunc atque adeo penes histrionem est: contra in Epopœia, vt quæ mera enarratio sit, plures veluti partes transfactas conglutinari permissum est: quibus sanè perinde ac sibi proprijs, poematis ipsius quasi grauidus augetur vterus. Quapropter hac prærogatiua cum polleat, tum facilem ad magnificentiam aditum habet, tum ad audito-

rem subinde leuandum, neque non dissimilimos Episodijs cuncta ad per agendum. Etenim Episodiorum vniformitas, vt quæ cito satietatem afferre soleat, in causa est, cur Tragœdia ad finem festinet. Heroicum vero carmen ex ipsa quidem experientia congruens esse apparuit. Etenim, si quis alio quolibet metri genere, pluribusve inter se mixtis, enarratiuam facere imitationem aggressus fuerit, præter ipsum decens factum videri poterit. quandoquidem numerorum omnium habilissimum, atque turgidissimum Heroicum est, quo sane fit, vt linguas, atque translationes potissimum admittat. nam motus ipse enarratiuus præ cunctis alijs excellens est. iambi vero, atque octonarij mobiles quidem sunt, verum vt hi saltationibus, sic agendis rebus illi aptissimi sunt, ad hæc illud etiam magis absurdum, si quis, vt ipse Chæremon, hos miscuerit. Quare longum contextũ alio præter quàm heroico metro rite panget nemo: nimirum id congruere (sicuti diximus) natura docet. Proin vates Homerus in hoc quoque quemadmodum & in cæteris, præcipua laude dignus est, quandoquidem omnium vnus, quid ipsum deceat poetam, minime ignorat. De-

cet autem hunc ex persona sua pauca dicere, quòd in eo imitator non sit. itaque vates alij, dum hoc studio semper certant, pauca interim, paucisq. in locis imitatione assequuntur: contra Homerus pauca admodũ præfatus, modo virum, modo mulierem, interdũ mores aliquos inducit. nihil enim vnquam non moratum: at semper moribus præpollens, quodcũque confingit. Sanè conuenit Tragœdiæ ipsum præbere mirãdum, magis aũt Epopœiæ: quod videlicet proportione respondeat, idéoque mirandum maxime huic conuenit, quoniam in ea ad ipsum agentem minime respicimus. Porrò, si quis illa, quæ de persecutione in Hectorem sunt, in scenã afferat, vtique ridicula apparere fecerit. nam & illos stare, & hunc abnuere videre esset: id quod prorsus ipsis carminibus latet. Cæterum mirandum ipsum, per se esse gratum argumento sit, quod omnes huiusmodi aliquod, dum nuntiant, veluti dicturi in gratiam, id semper exaggerant. Homerus vero præcipue alios docuit, quo pacto mendacium ipsum dici oporteret: quod profecto paralogismus est. Existimant enim homines cum hoc ipso existente, siue facto, hoc ipsum fiat, si posterius sit

etiam

etiam prius esse, vel fieri : quod quidem mendacium est : sed ob id sanè mendacium primum est, quòd alio quopiam existente. hoc idem esse vel fieri necesse sit : siquidem cùm hoc esse verum sciat, anima nostra paralogismo colligit, etiam primum esse verum. Cuius exemplum ex Nipteris sumi potest. itemque fieri, quæ neutiquam possunt, modo verisimilia sint, potius quidem eligenda esse, quàm quæ minime verisimilia, licet fieri possint. Sermones quoque ipsos adeo non ex parte rationis expertium constitui debere, vt etiam nihil quod non summa ratione præditum sit, contineant : si vero secus fiat extra ipsam fabulationem saltem fiat: exempli gratia : ignoratio Oedipodis, quo pacto Laius occubuerit non autem in actibus: sicut in Electra Pythicorum nuntiatio: itemq. in Mysis, ex Tegea mutus, vt loqueretur, profectus in Mysiam est ; quapropter locutum fuisse dicere, fabula quidem ridicula esset. etenim à principio eiusmodi constituendæ non sunt. at si semel constitutæ fuerint, & ita sint receptæ, eas admitti quamuis absurdas, probabilius erit. quandoquidem illa etiam in Odyssea circa Vlyssis ... sitionem rationis expertia sunt;

quæ

quæ quidem nullo pacto toleranda apparent, si hæc eadem nō bonus aliquis poeta confinxisset. nunc verò diuersis bonis absurdū illustrans, suaue ipsum poeta reddit. Cæterū in dictione ociosis in partibus maxime elaborandum: secus autem in his, quę moribus, quæq. sententia polleant, quandoquidem ipsa valde luminosa dictio, tum mores, tum sententiam, quæ quidem per se satis conspicua sunt, obumbrare solet.

De obiectionibus in Poetas, earumdemque solutionibus. *Cap. XXIII.*

Caeterum dubitationes, ac solutiones, ex quo videlicet, quibusve generibus constent, ita considerantibus manifestæ fient. Etenim cùm imitator poeta sit, sicut quoque pictor, vel alius imaginum designator, eorum semper vnum aliquod quę tria numero sunt, imitetur necesse est, qualia videlicet fuerunt, siue sunt, vel qualia dicuntur, videnturue, vel qualia esse oportet. hæc autem dictione tum per linguas, tum per translationes enuntiantur. Multæ enim dictionis ipsius affectiones sūt, quas poetis indulgemus. Ad hæc non

eadem est rectitudo Ciuilis facultatis, quæ Poeticæ, sed nec alterius vllius artis, præterquam Poeticæ. Huius vero peccatum omnino duplex est, alterum per se, alterum per accidẽs, itaque quod ad imitandum non imitabile sibi proposuerit, per se huius peccatum erit, proponere vero non recte, per accidens. Quemadmodum vtrunque dextrum latus equum promouentem, aut secundum vnamquãque artẽ peccatum, verbi gratia, secundum medicinam, aliamue quamlibet artem, aut etiam, si quæ fieri nequeunt, confinguntur. Qualiaçunque igitur hæc fuerint, minime quidem per se huius peccata dicimus. Quo fit, vt obiectiones in quæstionibus, si quis ad hæc respexerit, soluturus sit. Ac primum quidem, tametsi peccemus semper in his, quæ secundum artẽ sunt, si quæ fieri nequeunt, confingamus: recte tum id factum se habebit, si propterea eiusdem finem assecuti fuerimus. dictus est enim eius finis; verbi causa, si hoc pacto, vel id magis stupendũ fuerit, vel aliqua ipsis pars huiusmodi reddatur. Exemplum sit, illa in Hectorem persecutio. si ergo finem magis, minusve assequi contigerit, peccatum vero in his, quæ circa artem sunt, fuerit;

nequaquam satis recte id fiet. quippe si fieri potest, nullo pacto peccandum est. Praeterea vel est in his peccatum, quae secundum artem sunt, vel quae secundum aliquod accidens: leuius enim fuerit, si ceruam cornua non habere ignorauerit, quàm si non bona imitatione descripserit. Ad haec, si quis ex parum veris arguatur, at certè qualia esse decet, solutio sit; id qnod Sophocles dixit, se quidem homines, quales esse oporteret, effingere; Euripides autem, quales essent. Quòd si neutro soluendum sit modo, at certe ita esse dicuntur; respondendum erit, velut in ijs, quae ad ipsos pertinent Deos; fortasse enim sic dicere, neque meliorem in modum, neque secundum veritatem fuerit. sed tamen ita contingit, vt Xenophanes ait, ferunt haec. quāquam non meliorem fortasse in modum, nihilominus ita se habuere; velut illud, quòd de armis perhibetur. Rectęq. solo praefixae hastae. Sic enim eo tempore moris erat; vt nunc etiam apud Illyrios. An vero recte, vel non recte à quoquam siue dicatur, siue fiat, si quis inquirere velit, non modo idipsum factum, dictumve considerare debet, vtrum laudabile an prauum sit; verū etiam ad agentem, dicentemve respicere

ad quem videlicet, vel quando, vel cui, vel gratia cuius; verbi causa; boni maioris gratia vt fiat; mali maioris, ne fiat. Sunt etiam aliqua, quæ si ad dictionem ipsam respexeris, licet soluere. verbi gratia; lingua, vt principio sanè οὐρῆας nam ea vox οὐρῆας fortè non mulos, sed custodes significat. ac de Dolone; Turpis erat specie. non quod esset corpore malè compacto, verum turpi facie. nam vocabulum εὐειδὲς pulchra facie aliquid Cretenses vocant. & illud ζωρότερον propinabant. haud enim ζωρότερον eo in loco pro mero, quo ebriosi gaudent, sed pro frequenter accipitur. Per translationem insuper, vt,

Iamq. Deos alios per nox, hominesque tenebat
Insignes galea somnus. tum illud quoque:
Si quando Troia ad campos sua lumina vertant.

Vt etiam, tibiarum, fistularumq. vocem. sane pro multis, omnes per trāslationem dicimus. Omne enim aliquod multum est. &, οἴη δ' ἄμμορος; id est, sola expers, similiter per translationem. illud enim quod notissi-

mum eſt, vnicũm, & ſolum dicimus. Soluimus præterea ratione accentus; vt Hippias Thaſius illud, δίδομεν δὲ οἱ; id eſt, Nos vero damus. οἱ enim articulus eſt cui ſi circũflexum addideris accentum, pronomen ſibi, ſignificat: quin & illud quoque, οὗ καταπύθεται ὄμβρῳ: id eſt, himbre minus marcet οὐ enim, quę negatiua particula eſt, ſi circumflexum cum aſpiratione ſumpſerit, aliud ſonat. Per diuiſionem quoque, quemadmodum apud Empedoclem: Nata ſed hæc ſubito mortali corpore vidi, Ante immortali quàm animantia ſeligerentur. Item per Amphibologiam: Plurima præterijt nox. Illud enim πλέον amphibologicum eſt. Per conſuetudinẽ quoque dictionis, vt illud κεραμμένον. ideſt mixtũ; quod ad vinum pertinere receptum eſt. Vnde & illud Ocrea, quæ fuerant ſtanno confecta recẽti. & χαλκέας, quę vox alioqui fabros ærarios ſignificans, pro ferrarijs ſumitur. Iuxta quod etiam Ganymedes à vino miniſter Iouis appellatur, cùm tamen Dij ipſi vinum nõ bibant; id quod per tranſlationem dici neutiquam poteſt. Quando autem in nomine contrarietas ineſſe ſignificationis videtur, cõſiderandum ſanè, quotuplex eſt eius

circa id, de quo agitur, significatio. quemadmodum; Huic spicula ferrea cum prohibebat Etenim eo in loco ἔχετο, quod alioqui inhærebat significat, pro prohibebat accipitur. Quotuplex uero illud, expenditur hoc fermè pacto, maxime uerò, si quis cõtraria è regione disposita suscipiat, siue, ut inquit Glauco. Quoniam sine ratione aliqua præsumunt, ipsi quidem ueluti iam iam pronuntiaturi ratiocinantur, quasiq. pro arbitrio locuti, tametsi eorum opinioni contrarium insit, redarguunt. quo in genere sunt illa, quæ de Icario perhibentur. Siquidem Laconem hunc extitisse existimant, ideoq. sequi absurdum, euntem quidem Lacedæmona Telemachum, in eum minime incidisse, cùm tamen id fortasse se habeat. quemadmodum Cephalenses dicunt, qui quidem duxisse apud se uxorem Vlyssem dictitāt, Icadiumq. esse, non Icarium. hoc autem in genere peccatum est, uerisimilis dubitatio. In summa, quod fieri nequit, uel ad ipsam Poesim, uel ad meliorem eius modum, siue etiam ad famam referendum est. Quantum uerò ad Poesim attinet, credibile potius, licet fieri non queat. eligendum est, quam incredibile, licet queat.

huius-

huiusmodi autem sint, cuiusmodi pinxit Zeusis, potiusq. in melius declinent. exemplar enim ipsum superare oportet. Et ad illa, quæ præter rationẽ dicunt esse, sic respõdendum, tum quod aliquando sine ratione non sunt. verisimile enim fieri aliqua præter id, quod verisimile est. Cæterum ita dictà contraria sic exploranda. quemadmodum in sermonibus elenchi, si idem, & ad idem & eodem modo, sicuti dicentem ipsum; aut ad ea quæ ipse dicit, aut quæ prudens aliquis supponeret; rectè enim id increpatur, quod siue rationis est expers, siue probitatis, cùm videlicet nulla necessitate cogente, præter rationem aliquo quis vtatur, sicut Euripides Aegisthi nequitia, & in Oreste Menelai. Tales itaque obiectiones ex quinque generibus prôueniunt. Etenim vel sicut illa quæ fieri nequeunt, vel quæ rationis expertia, vel quæ lædentia, vel quæ contraria, vel quæ præter artis rectam normam existunt, solutiones autem ex dictis iam enumeratis considerandæ sunt omnino duodecim.

Vtrum melior sit imitatio, Epopœica ne, an Tragica. Cap. XXIIII.

VTrum verò melior Epopœica imitatio sit an Tragica, dubitare aliquis poterit. Etenim si illa melior, quæ minus inuidiosa, huiusmodi sanè est, quæ ad meliores fit spectatores; manifestum quidem, quod illa quæ cuncta imitari vult, magis inuidiosa est; vt quæ parũ sentientes, nisi multo motu moueantur, excitare debeat Id quod inepti tibicines efficere solent, qui cũ discum imitari oporteat, seipsos in gyrum agunt, Scyllamq. dum modulantur, chori principem trahunt. Itaque Tragœdia talis est: vnde priores illi iuniores se pro histrionibus habeant, siquidem Myniscus velut in eo nimium Callippidem, simiam appellabat, talisq. propemodum de Pindaro opinio erat. Vt autem hi ad illos se habent, ita quoque integra ars ad Epopœiam Hanc igitur sicuti præstantiorum spectatorum esse dicunt, histrionica arte minime indigentium, ita ignarorum Tragœdiam, quæ, quoniam inuidiosa, ideo deterior esse apparet. Primum igitur huiusmodi accusatio non Poeticæ, sed Histrionicæ est. nam & indiciorum opificio, tum qui hexametros recitat, quod Sosistratus faciebat, vtitur, tum qui hoc concinit, quod

Mna-

Mnasitheus Opuntius. Deinde non omnes motus sunt improbādi, sicuti nec saltationes. sed imperitorum tantum, quibus & ipse tunc arguebatur Callipides, & nunc etiam allqui, perinde ac minime liberales fœminas imitentur. Ad hæc Tragœdia sine motu, quemadmodum & Epopœia conficitur, vt quæ ex lectione quoque, qualis omnino sit, manifesto apparet. Itaque si in cęteris est pręstantior, illud sibi quasi minus necessarium esse planè dicimus. Omnibus insuper, quæcunque Epopœia continet, abunde pollet; nam & numeris vtitur, & quæ non modica pars habenda est musica quoque, & apparatu, ex quibus sane voluptates ipsæ manifestissime percipiuntur. Nec non in agnitione, cęterisq. actionibus euidentissima est, & ambitu minori poeticæ imitationis finem assequitur. id enim vberiorem voluptatem præbet, quod per longam temporis periodum sparsa habentur, breuiori collecta gyro perstringit, exempli gratia. Si quis Sophocleum Oedipodem tot in carmina, quot Ilias continet, distribuerit. Ad hæc Epopœicam imitationem, qualiscunque fuerit, non vnam omnino esse argumento sit, quod ex hac, qualiscunque fuerit,

rit, Tragœdiæ semper plures exeunt, quare si unam isti fabulam composuerint, necesse est eam vel breuē nimis, instarq. muris caudæ apparere, vel si ad iustæ mensuræ longitudinem produxerint, quasi vinum dilutissimum, quod si plures, v.g. si ex pluribus actionibus commixtā, profecto non vnam, qualem Iliadem, & Odysseam, plures quidem huiusmodi continens partes, quæ alioqui per seipsas etiam magnitudinem habent, tametsi huiusmodi poemata tum optime, quantum fieri potest, constituta sint, tum etiam quàm maxime vnius actionis imitatio. Si igitur Tragœdia nō modo in his omnibus præcellit, sed artis quoque opificio (quippe non quamlibet uoluptatem, uerum quam diximus, præstare debet) sanè liquet meliorem hanc esse, multo quidem perfectius Epopœia finem assequentem. De Tragoedia igitur, & Epopoeia, deq. earum generibus, atque partibus, quot etiam, quibusq. differunt, de causis insuper cur hæ merito probētur, reprobenturue, tum de obiectionibus, ac solutionibus, satis hactenus à nobis hæc dicta sint.

FINIS.

OPERIS CAPITVM
Elenchus.

quan-

FINIS.